

Igor Miasnikow

II rok SS2 MSG, Handel Zagraniczny

Wpływ globalnej gry mocarstw na Polskę

Słowa kluczowe: geopolityka, USA, Chiny, Polska, Rosja, koncepcje strategiczne

Wstęp

Pod żadnym względem Polska nie może porzucić kluczowych projektów gospodarczych o charakterze regionalnym. Należy wykorzystywać zaangażowanie Stanów Zjednoczonych we wspieranie naszych koncepcji i stać się *sworzniem geoekonomicznym* w Europie. Należy zabiegać o zwiększenie inwestycji amerykańskich w Polsce. Amerykanie posiadają (jeszcze) dostateczne siły ekonomiczne aby zaangażować się ekonomicznie w naszą gospodarkę. Polska powinna w zdecydowanie w inny sposób prowadzić politykę wobec Rosji i rozpocząć dialog polsko-rosyjski w podobny sposób jak prowadzi to znaczna większość krajów Zachodnich. Z drugiej strony Polacy wykorzystując dywidendę geograficzną powinna wymagać od Chin oraz Stanów Zjednoczonych lepszych warunków współpracy gospodarczej. Celem pracy jest wykazanie zmian jakie zachodzą w systemie międzynarodowym i jaki mają wpływ na Polskę pod względem strategicznym oraz inicjatyw gospodarczych.

1. Historyczny rys sposobu ukształtowania się obecnego systemu hegemonii USA

Kryzys finansowy, który rozpoczął się w 2007 roku ujawnił strukturalne słabości globalnego modelu gospodarczego, którego twórcą i gwarantem do tej pory były Stany Zjednoczone. Tak zwany *system z Bretton Woods* opierał się na instytucjach międzynarodowych takich jak Bank Światowy i Międzynarodowy Fundusz Walutowy (kwestie gospodarcze), Organizacja Narodów Zjednoczonych (dialog polityczny), GATT a obecnie Światowa Organizacja Handlu (liberalizacja handlu) oraz innych organizacjach wielostronnych w których wiodącą rolę sprawowały Stany Zjednoczone. Zglobalizowany handel i zliberalizowane zasady wymiany gospodarczej służyły budowaniu potęgi Stanów Zjednoczonych premiując ich kapitał, towary, usługi oraz innowacyjność na obcych rynkach. Natomiast NATO oraz aliance w Eurazji pozwala Stanom Zjednoczonym zapewniać bezpieczeństwo wymianie międzynarodowej (kontrolowanie kluczowych szlaków handlowych) oraz zapewnia im bezpieczeństwo militarne. NATO

służy jako podtrzymywanie prymatu cywilizacji Zachodu. Kapitalizm daje możliwość obywatelom do nieskrępowanego testowania nowych pomysłów i hojnie wynagradza ich innowacyjne produkty lub usługi. Związek Radziecki jako siła wiodąca w gospodarce centralnie planowanej w latach 80tych wyczerpał możliwości innowacyjne swojej gospodarki. Obywatelom bloku komunistycznego nie opłacało się być innowacyjnym w gospodarce planowej ponieważ bardzo łatwo obywatel mógł być ukaranym jeśli jego pomysł nie funkcjonował poprawianie, a nawet jeśli funkcjonował sprawnie to trudniej mógł być on za to dobrze nagrodzonym. Ten model gospodarki nie skłania do innowacji. Należy pamiętać, że kapitalizm pragnie posiadać jak największą ilość uczestników i dąży do nieustannej ekspansji na nowe rynki, a także jest przeciwny każdemu monopolowi lub oligopolowi. Tak samo w sferze globalnej polityki. Stany Zjednoczone jako państwo kreujące liberalny porządek międzynarodowy dąży do posiadania jak największej ilości państw z którymi może podjąć negocjacje aby omijać jedno duże silne autorytarne państwo mogące posiadać nieprzychylnie im rządy. Zdolność do innowacji okazała się kluczową cechą dzięki której Zachód wygrał Zimną Wojnę. Została ona wygrana dzięki liberalizacji handlu oraz technologii – mikroprocesorom i programowaniu komputerowemu.

Po upadku Bloku Komunistycznego Stany Zjednoczone wybrały strategię globalnego prymatu, rozszerzania instytucji międzynarodowych o kraje byłego bloku komunistycznego, wchłaniania nowych krajów do struktur NATO, a także utrzymania wojskowej wysuniętej obecności w Eurazji. Nastąpiła jednobiegunowa chwila. W okresie *postzimnowojennym* nie powstała koalicja balansująca hegemonia ponieważ warunki do rozwoju gospodarczego były zbyt atrakcyjne do wywoływania nowego konfliktu, a także kraje rozwijające się były po prostu zbyt słabe wobec uniwersalnej potęgi USA. Stany Zjednoczone by utrzymywać swój prymat, a przede wszystkim kontrolować przepływ światowego handlu, angażowały się w wiele konfliktów zbrojnych – w sumie to w latach 1991-2017 USA były zaangażowane w siedem dużych konfliktów. Jednobiegunowa chwila skończyła się wraz z pojawieniem się kryzysu finansowego. Od tego momentu na znaczeniu coraz więcej zyskiwały kraje rozwijające się, w szczególności BRICS i ASEAN, kraje skupiające się we wschodnim obszarze Eurazji. Podobnie jak Imperium Brytyjskie na przełomie XIX i XX wieku uważało za największego wroga pod względem potencjału i aspiracji militarnych Imperium Rosyjskie, tak i Stany Zjednoczone uważały za głównego wroga na arenie międzynarodowej Federację Rosyjską. Tym samym oba mocarstwa morskie przegapiły wzrost prawdziwych pretendentów do zmiany globalnego układu sił – Brytyjczycy Kaiserowskie Niemcy, a Amerykanie współczesne Chiny. Obecny model globalizacji nie chroni interesów strategicznych Stanów Zjednoczonych. Obecnie

beneficjentami systemu gospodarczego nie jest gwarant bezpieczeństwa handlu jakim są USA, a kraje eksportujące towary czyli Niemcy oraz Chiny. Baza przemysłowa jest bowiem kluczowa dla budowy potęgi państwa na arenie międzynarodowej i Stany Zjednoczone rozumieją, że słabną. Administracja Trumpa to rozumie i łamie zasady przyjęte w Bretton Woods stosując sankcje na Rosję i Chiny by uzyskać efekt osłabić je w taki sposób aby podporządkowały się dyktatowi Stanów Zjednoczonych.

2. Łamanie obecnego ładu międzynarodowego

Prezydent USA Donald Trump podjął właściwe kroki do utrzymania prymatu USA. Wzrastające potęgi o modelu eksportującym swoje towary i usługi nigdy nie miałyby posiadały tak znaczącego wpływu ekonomicznego gdyby musiały utrzymywać i zapewniać bezpieczeństwo *global commons*. Ciężar ten spoczywa na Stanach Zjednoczonych. Obecny system globalizacji (Bretton Woods) miał służyć walce przeciwko ekspansjonistycznym zapędom Związku Radzieckiego, a USA stworzyło układ który wzmacniał *prosperity* swoich sojuszników by nie mogli ukierunkować się na wpływy ZSRR. Za główny cel nigdy nie miał on służyć ekonomicznym interesom USA, a miał służyć do zapewniania bezpieczeństwu ich wpływom. Z tego powodu Amerykanie skupiali swoją strategię na Rimlandzie Eurazji, a wyrazem tego była *Doktryna Trumana*. Obecnie Stany Zjednoczone nadal są w niewielkim stopniu uzależnione od rynków zagranicznych, a więc nawet jeśli zostaną wypchnięci z Eurazji to będą niezwykle liczącym się graczem na arenie międzynarodowej. Eksport dóbr i usług odpowiada jedynie za około 12% PKB USA (Niemcy - 47% PKB, Chiny – 19% PKB)¹. W wartościach eksportu Chiny są największym eksporterem dóbr i usług, następnie Unia Europejska, Stany Zjednoczone oraz Niemcy². Chińskie „uniezależnianie” się od eksportu w procentowych wartościach wiąże się ze zmianą modelu gospodarczego w 2010 roku (wykorzystanie potencjału rynku wewnętrznego)³ oraz projektem *Belt and Road* ogłoszonym w 2013 roku. Obecnie Stany Zjednoczone dążą do *disengagement* (rozłączenia) globalnej sieci i zbudowanie nowego ładu gospodarczego i bezpieczeństwa. Obecny hegemon dąży do przemodelowania systemu międzynarodowego tak aby uzyskać strukturalną przewagę ekonomiczną, a przede wszystkim technologiczną (informatyczną). Aktualnie Chiny i Rosjanie doganiają Stany

¹ Statystyki Banku Światowego, <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS> oraz Statista, <https://www.statista.com/statistics/256591/share-of-chinas-exports-in-gross-domestic-product/>, Dane za 2017 r., dostęp 8 grudnia 2018r.

² CIA, *The World Factbook*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2078rank.html>, dostęp 8 grudnia 2018.

³ Zob. I. Miasnikow, *Budowa modelu potęgi Chin i surowcowy neokolonializm Afryki*, <https://historycznyambasador.com/2017/03/11/budowa-modelu-potegi-chin-i-surowcowy-neokolonializm-afryki/>, dostęp 8 grudnia 2018.

Zjednoczone, i mogą neutralizować ich przewagę z trendem zwiększającym ich zdolności. Poprzez globalizację i rewolucję informatyczną najbogatsze państwa rozpoczynają walkę nie o terytorium czy o zasoby, a o morale ludzi w krajach sąsiednich, wrogich lub sojuszniczych i przekonywać społeczeństwo do swoich racji. Jesteśmy świadkami nowoczesnej wojny, wojny informacyjnej o świadomość obywateli. Gospodarka nadal jest kluczowa w każdym działaniu jednak wojna informacyjna jest o wiele tańsza i dyskretniejsza niż jawne zaangażowanie zbrojne w konflikt bądź stosowanie sankcji. Wystarczy spojrzeć na reakcje społeczeństwa i jaką presję na rządy ono wywiera na działania np. Federacji Rosyjskiej (przyłączenie Krymu do macierzy) lub Stanów Zjednoczonych (sankcje i nakładanie ceł).

Obecność wolnego handlu w dotychczasowej formie jest gwarantowana przez flotę Stanów Zjednoczonych, która patroluje najważniejsze szlaki handlowe na światowych morzach i oceanach (*global commons*). Handel morski jest atrakcyjniejszy od lądowego ze względu na to, że kontenerowce mogą przewieźć znacznie więcej towarów i taniej niż drogą kolejową. Pojedynczy statek kontenerowy jest zdolny do przewiezienia kilka tysięcy TEU, a największe z nich ponad 20 tysięcy. Pociągi, które kursują na trasie Chiny-Europa są w stanie podczas pojedynczego przejazdu zabrać około 80 TEU. Warto dodać, że transport morski jest z reguły dwukrotnie tańszy od transportu kolejowego. Do rozwoju potęgi mocarstw morskich potrzebny jest port i okręt (bazy w kluczowych miejscach strategicznych, z których można kontrolować niezakłócone linie handlowe) – powoduje to znaczne mniejsze koszty wybudowania i utrzymywania infrastruktury. Mocarstwa lądowe natomiast swoją potęgę budują w sposób okrężny, zdobywając kolejne terytoria buforowe chroniące obszary rdzenne państwowości i kultury kraju. Państwa lądowe muszą budować drogi, kolej w sposób ciągły i jest to bardzo kosztowny proces ponieważ muszą nieustannie utrzymywać dobry stan tras na całej długości. Z tego względu pogłębiała się strukturalna przewaga zdobywana przez kraje cywilizacji Zachodniej od XV wieku nad krajami Euroazji (imperiami lądowymi). Obecnie 80% światowej wymiany towarowej pod względem ilości oraz 70% światowej wymiany towarowej pod względem wartości odbywa się drogą morską⁴. UNCTAD szacuje, że w 2017 roku przewóz towarów między Europą i Azją drogą kolejową wyniósł 300 tys TEU, natomiast drogą morską na 23,1 miliona

⁴ UNCTAD, *Review of Maritime Transport 2018*,
<https://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=2245>, dostęp 17 listopada 2018.

TEU. Drogą lądową przewozi się zaledwie ok. 1,4% ilości towarów w stosunku do wyników transportu morskiego⁵.

Inicjatywa Nowego Jedwabnego Szlaku, w teorii, pozbawia Stany Zjednoczone uczestniczenia w nim jako aktywnego gracza ponieważ infrastruktura handlowa będzie przechodzić przez lądowe masy Eurazji z dala od możliwości projekcji siły USA. Skutkiem tego będzie ograniczenie udziału USA w wymianie handlowej, a w konsekwencji osłabieniem gospodarki Stanów Zjednoczonych, co następnie będzie miało odbicie na zdolnościach oddziaływania gospodarczego na inne kraje, a także na możliwościach militarne oraz dyplomatyczne. W XXI wieku konflikty będą toczyć się o dominację nad szlakami handlowymi. Połączoność (*connectivity*) szlaków handlowych państw będzie najistotniejsza dla państw ponieważ demografia świata oraz wielkość klasy średniej rośnie co będzie powodować coraz większą mobilność ludzi, kapitału i wymiany idei, a w konsekwencji zagęszczenie sieci komunikacyjnej i skrócenie czasu podróży. Wzdłuż nowych tras będą powstawać nowe Specjalne Strefy Ekonomiczne, które to będą się stawać hubami transportowo-logistycznymi zapewniającymi miejsca pracy. Wszystko to będzie rozwijać się dzięki przewadze technologicznej państw w cyberprzestrzeni, technologiach infrastrukturalnych i innowacjom. Niekwestionowaną zaletą transportu kolejowego jest czas przewozu towarów w stosunku do poniesionych kosztów względem drogiego i szybkiego frachtu lotniczego

oraz taniego ale powolnego transportu morskiego. Pozostając przy przykładzie połączeń Chiny-Europa czas przewozu towarów drogą morską 37–50 dni, kolejową 15–19 dni, a drogą lotniczą wynosi 5–9 dni. Konkurencyjność transportu kolejowego w stosunku do transportu morskiego wzrasta im bardziej docelowa lokalizacja importera jest oddalona od portów morskich⁶. Należy również pamiętać, że chiński rząd subsyduje handel drogą kolejową i stawki średnie oscylują na poziomie 2500 USD za kontener⁷. Chińczycy aby utrzymać obecną dynamikę rozwoju gospodarczego muszą ekspandować w stronę *Heartlandu*, również ze względu na realizowanie polityki połączenia i wyrównania rozwoju Chin zachodnich oraz wschodnich. Jest to globalizacja chińskiej gospodarki, a co więcej jest to inicjatywa bardzo atrakcyjna dla państwa lądowych które dzięki handlowi lądowemu będą mogły zwiększać swoją aktywność

⁵ P. Behrendt, *Nowy Jedwabny Szlak – projekt polityczny*, <https://nowakonfederacja.pl/nowy-jedwabny-szlak-projekt-polityczny/>, dostęp 17 listopada 2018.

⁶ J. Jakóbowski, Konrad Popławski, Marcin Kaczmarski, *Kolejowy Jedwabny Szlak. Połączenia kolejowe UE–Chiny: uwarunkowania, aktorzy, interesy*, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2018, str. 8.

⁷ J. E. Hillman, *The Rise of China-Europe Railways*, <https://www.csis.org/analysis/rise-china-europe-railways>, dostęp 17 listopada 2018.

gospodarczą oraz modernizować swój potencjał. Chiny oferują *prosperity* krajom lądowym i oddziałują narracją historyczną kiedy to przed europejskimi wielkimi odkryciami geograficznymi imperia lądowe rządziły światem i były źródłem innowacji.

3. Globalny system bezpieczeństwa

Chiny coraz bardziej angażują się w Europie, a Europa widzi w Chinach przeciwwagę dla wpływów Stanów Zjednoczonych i szansę na dynamiczny rozwój. Obecnie Europa dąży do wypychania obecności wojskowej USA na swoim terytorium co spowoduje znaczne zmiany w strukturze i sposobu funkcjonowania Sojuszu Północnoatlantyckiego. NATO jest podstawą obecności strategicznej USA w Europie i z tego względu pełni rolę głównego mechanizmu USA oddziaływania na Europę. Stany Zjednoczone obecnie wchodzi w fazę *imperial overstretch*, gdzie zobowiązania i gwarancje Stanów Zjednoczonych wobec sojuszników i zbudowanego ładu gospodarczego przewyższa realne możliwości ich wypełniania. Administracja Trumpa wymaga od swoich sojuszników płacenia 2% PKB na funkcjonowanie NATO aby odciążyć budżet USA. Kraje Europy Zachodniej z tego powodu pragną zrealizować ideę De Gaulle'a Zjednoczonych Stanów Europy oraz wspólnej armii europejskiej, która współdziałałaby w ramach struktur NATO mając znaczną niezależność. Stany Zjednoczone natomiast rozumieją, że Europa w takim kształcie będzie w przyszłości niezależnym graczem i nie będzie musiała dostosowywać się do warunków stawianych przez Amerykanów. Stany Zjednoczone potrzebują Europy Zachodniej do posiadania statusu hegemonu. Równocześnie USA upatruje możliwości ponownej współpracy z Federacją Rosyjską jako państwa balansującego wpływy chińskie. Obecnie Amerykanie starają się poprzez sankcję wykorzystując aspekty ekonomiczne w sposób modelowy *sharp power*, by konsekwentnie niszczyć geopolityczne fundamenty i ograniczyć rosyjskie aspiracje do bycia światowym mocarstwem numer dwa. Stąd polityka wchłonięcia byłych państw Układu Warszawskiego w struktury NATO, destabilizacja Bałkanów oraz Kaukazu, zagarnięcie Pribałtyki, a także próby wciągnięcia w swoją strefę wpływów Ukrainy. W 2008 roku (wojna gruzińska), a przede wszystkim w 2014 roku (działania na Krymie) Rosja powiedziała jednoznacznie, że nie godzi się na taką politykę Waszyngtonu.

Po upadku Związku Radzieckiego, gdy Amerykanie zostały jedynym supermocarstwem rozszerzali swoje strefy wpływów w kluczowe miejsca strategiczne prowadząc wojny np. Kosowo (kontrola Bałkanów), Irak (kontrola Bliskiego Wschodu), Afganistan (oddziaływanie na Azję Centralną oraz Iran) oraz inne konflikty. Amerykanie od początku lat 90-tych nie

prowadzili wojny przeciwko symetrycznemu przeciwnikowi. Ten stan rzeczy obecnie się zmienił. Rosjanie oraz Chińczycy posiadają skuteczne zdolności do wypychania wpływów amerykańskich pod względem militarnym stosując najnowsze rozwiązania kompleksu uderzeniowo-rozpoznawczego jakim są zintegrowane systemy *Anti-Access Anti-Denail (A2AD)* oraz skuteczne zdolności *C4ISR*. Przez ponad dwadzieścia lat Stany Zjednoczone posiadały zdolności militarne, które pozwalały prowadzić strategię wygrania dwóch dużych konfliktów regionalnych zwaną *major regional conventional contingencies (2MRCs)*. Standard ten miał dawać gwarancję stabilizacji kluczowych regionów (Europa, Bliski Wschód i/lub Zachodni Pacyfik) dla prymatu USA jako hegemonu na świecie⁸. W *Guidance for the Department of Defense* z 2012 można zauważyć, że standard 2MRC został zmniejszony do 1,5MRC⁹.

Obecnie, wobec nasilających się problemów finansowych USA oraz sekwestracją Sił Zbrojnych USA wątpliwa jest również strategia 1,5MRC czyli zwycięstwa Stanów Zjednoczonych na jednym obszarze teatru wojennego i jednoczesnego powstrzymywania na drugim froncie innego agresora lub zmuszenie go do ponoszenia ogromnych kosztów związanych z wyścigiem zbrojeń¹⁰.

Stany Zjednoczone obecnie stoją przed dylematem w jaki sposób zachować taktyczną równowagę sił jednocześnie realizując strategiczne cele prymatu w świecie. W 2011 roku w Australii Obama potwierdził Amerykański *pivot na Pacyfik*, który wyznaczyła Hillary Clinton¹¹. Był to wyraźny sygnał dla świata gdzie obecnie znajdują się kluczowe zagrożenia dla interesów Stanów Zjednoczonych jednocześnie zaznaczając, że wycofują się z zaangażowania w Europie. Wraz z konfliktem na Ukrainie Stany Zjednoczone zostały zmuszone do ponownego rozmieszczenia wysuniętej pozycji na rubieżach Europy. Nie mając dostatecznej siły by utrzymać oba fronty Stany Zjednoczone wspierają przychylne dla ich interesów regionalne inicjatywy takie jak Trójmorze pod patronatem Polski jako klina pomiędzy Niemcami (Unią Europejską), a Federacją Rosyjską. Europa oraz Rosja

⁸ D. Goure, *The Measure of a Superpower: A Two Major Regional Contingency Military for the 21st Century*, Heritage Foundation Raport nr. 128, str. 1.

⁹ Zobacz w U.S. Department of Defense, *Sustaining U.S. Global Leadership: Strategic Priorities for 21st Century Defense*, January 2012, str. 4.

¹⁰ J. Bartosiak, *Rzeczpospolita między lądem a morzem. O wojnie i pokoju*, Warszawa 2018, str. 386-389.

¹¹ B. Obama, *Remarks By President Obama to the Australian Parliament*, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/11/17/remarks-president-obama-australian-parliament> oraz H. Clinton, *America's Pacific Century*, <https://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/>, dostęp 17 listopada 2018.

posiada komplementarne interesy, a perspektywa utworzenia Bloku Kontynentalnego w myśl Karla Haushofera jest niespójna z interesami Stanów Zjednoczonych ponieważ utracą możliwości wywierania znaczącego wpływu na kwestie europejskie. Co ciekawe, inicjatywa ścisłej współpracy pomiędzy Rosją a Europą nie jest w interesie Chin ponieważ obie siły dysponują dostatecznym potencjałem do dyktowania warunków powstawania inicjatywy Nowego Jedwabnego Szlaku. Coraz bardziej zyskuje na aktualności teza wypowiedziana przez wybitnego geopolityka Halforda J. Mackindera w stosunku do roli jaką pełnić może Europa Środkowo-Wschodnia oraz Polska, która może korzystać ze swojej dywidendy geograficznej jako najlepszego pasa transmisyjnego do obsługi interesów amerykańskich oraz chińskich.

4. Opcja chińska dla Polski

Największym wyzwaniem w Europie Środkowo-Wschodniej dla Polski jest niewątpliwie Federacja Rosyjska, która pragnie odzyskać swoje wpływy ekonomiczno-polityczne na przestrzeni post-sowieckiej aby umocnić swój perymetr bezpieczeństwa. Nie należy lekceważyć coraz większego wpływu Chin w relacjach dwustronnych z krajami wchodzącymi w skład inicjatywy „16+1” jak i samej organizacji. Inicjatywa Nowego Jedwabnego Szlaku (OBOR) jest niezwykle atrakcyjna dla państw lądowych (zamkniętych na handel morski), a przebieg poszczególnych korytarzy transportowych OBOR będzie uzależniony od bilateralnych relacji politycznych, a co za tym idzie również i ekonomicznych. Największymi beneficjentami będą państwa w których Nowy Jedwabny Szlak zaczyna i kończy swój bieg, co pozwala na zwiększenie dochodów z cel poszczególnym krajom. Ten element może być punktem spornym wewnątrz unijnej dyskusji i może zaostriżyć rozdzwięk pomiędzy Europą Zachodnią, a nowymi członkami Unii Europejskiej którzy przystąpili do organizacji po 2004 roku. Także może to spowodować przyspieszenie prac nad stworzeniem ścisłego tworu polityczno-prawnego i współpracy gospodarczej odchodząc od koncepcji Europy Narodów na rzecz ścisłego związku wielonarodowego Unii Europejskiej, a nie jak dotychczas dość luźnego powiązania.

Szansa, która się pojawia wraz z Chińską inicjatywą jest rozwój firm branży logistycznej, transportowej i spedycyjnej. OBOR jest szansą dla Europy Środkowo-Wschodniej na odwrócenie trendu i zacofania gospodarczego wynikającego z tzw. *Dualizmu znad Łaby*. Położenie geograficzne Polski jest wyśmienite aby pozostać ważnym krajem tranzytowym w koncepcji współpracy europejsko-chińskiej ponieważ przez terytorium naszego kraju przebiega najkrótsza droga dla chińskich towarów do Europy, a także komunikuje wszystkie lądowe odnogi Nowego Jedwabnego Szlaku, a także Szlaku Arktycznego. Polska ze względu na

dobrze rozwinięte standardy transportu kolejowego i drogowego, wraz z wysoce wykwalifikowaną kadrą lecz oczekującą mniejszych zarobków niż nasi zachodni odpowiednicy może stać się *hubem logistycznym* Chin w Europie. Słabość gospodarcza wobec Niemiec stawia nas w paradoksalnie lepszej pozycji negocjacyjnej z Chinami. Pełnieniem roli *hubu* zabiegają Węgry, którzy promują siebie jako „nową Wenecję” mającą połączyć morską nitkę OBOR z Niemcami przez koleje z portem w Pireusie do którego będą trafiać chińskie produkty. Obecnie jest rozbudowywany wielki projekt kolejowy Belgrad-Budapeszt (docelowo do niemieckiego Duisburga oraz greckiego Pireusu), który ma służyć jako potwierdzenie chińskich ambicji. Węgry również mogą służyć jako hub dla towarów transportowanych przez Ukrainę. Zwarzywszy jednak na sytuację polityczną rola Ukrainy jest ograniczona.

Według ekspertów z Ośrodka Studiów Wschodnich o końcowej lokalizacji *hubów* na terenie Europy będzie decydować drożność, stan infrastruktury kolejowej i drogowej, ułatwienia celne, sprzyjające regulacje i reżim taryfowy sprzyjający do warunków transportu intermodalnego, posiadanie odpowiednich przepisów prawnych dla e-commerce, a także harmonijna współpraca pomiędzy spółkami kolejowymi¹². Przepływy towarowe obecnie funkcjonujących połączeń OBOR przechodzą przez korytarze transportowe oferujące największą przepustowość, najkorzystniejsze otoczenie regulacyjne i najlepszy stan infrastruktury. Na tych polach przewagę zdobyła Rosja. Regularny handel kolejowy jest oparty w większości przez korytarze transsyberyjskie, w które wczepiają się kontenery biegnące przez Kazachstan (przejście graniczne chińsko-kazachskie Alaszankou/Dostyk) aż do granicy polsko-białoruskiej w Małaszewiczach¹³. Należy pamiętać o Łodzi jako ważnym punkcie przeładunkowym chińskich towarów, w której to jest obsługiwanych jest ok. 25% pociągów regularnie kursujących w relacji UE-Chiny przekładających się na około 7% wartości towarów.

Udział Chin w polskim eksporcie wynosi zaledwie 0,9% (7 511,8 mln PLN) natomiast importowane towary i usługi z Chin stanowią aż 12% polskiego importu (94 235,2 mln PLN) z trendem wyraźnie pogłębiającym polską zależność od importu z Chin¹⁴. W krytycznym raporcie *Chiński projekt „Nowego Jedwabnego Szlaku”. Retoryka a rzeczywistość* stworzonym w 2017 rok przez Akademię Sztuki Wojennej należy zwrócić uwagę na pierwszy wniosek z raportu, a mianowicie: „*Polska nie odniesie*

¹² J. Jakóbowski, K. Popławski, M. Kaczmarek, *Kolejowy Nowy Jedwabny Szlak. Połączenia kolejowe UE-Chiny: Uwarunkowania, aktorzy, interesy*, Warszawa 2018, str. 12.

¹³ Tamże, str. 14.

¹⁴ KUKI, <http://www.mapa.kuki.com.pl/chiny.html>, dostęp 8 grudnia 2018.

większych korzyści w staniu się krajem tranzytowym między Chinami a Europą. Obecnie na przykład przez nasz kraj przejeżdżają pociągi towarowe kursujące między Europą Zachodnią a Chinami, ale Polska w niewielkim stopniu uczestniczy w tym handlu (doświadcza tego także Białoruś). Należy natomiast zabiegać o chińskie wsparcie przy powstawaniu projektów infrastrukturalnych takich jak nowe centra przeładunkowe itp. pod warunkiem, że będzie to sprzyjało przede wszystkim polskiemu eksportowi”¹⁵. Polska aby wkomponować się harmonijnie we wszystkie odnogi Nowego Jedwabnego Szlaku może to zrobić poprzez ponowne włączenie się w aktywną, dobrosąsiedzką proeuropejską politykę kontynentalną. Obecnie jednak Polska nie posiada spójnej polityki wobec azjatyckich partnerów, a klucze do włączenia się do azjatyckich inicjatyw paradoksalnie trzymane są w Moskwie. Konfrontacyjna polityka wobec Rosji pozbawia Polskę pole manewru ponieważ jest zbyt małym graczem na arenie międzynarodowej.

Federacja Rosyjska forsuje swoją politykę energetyczną w której przesył surowców energetycznych ma odbywać się w bezpośrednio do krajów, którzy najczęściej gazu kupują z Rosji eliminując kraje tranzytowe takie jak Ukraina czy Polska z korzyści finansowych z tytułu tranzytu. Tym samym Rosja zachęca przedsiębiorstwa z europejskich krajów przychylnie im nastawionych do włączenia się w owe przedsięwzięcia tak jak np. Grecji (*Turkish Stream*) lub Węgrom (budowa elektrowni atomowych). Swoją rozpiętością terytorialną i wpływami w obszarach republik post-sowieckich aktorzy zewnętrzni muszą liczyć się z tym, że trzeba będzie angażować Rosję do negocjacji i zaoferować takie warunki aby zyskać przychylność Rosji. Tym samym np. koncepcja *ropociągu Odessa-Brody-Gdańsk* nie powstanie bez zgody Rosji lub o tyle istotnego osłabnięcia Rosji, że nie będzie mogła się sprzeciwić. Podobnie będzie z korytarzem transportowym Nowego Jedwabnego Szlaku prowadzącym z Chin przez Azję Centralną do Gruzji, następnie do Ukrainy przez Polskę do Niemiec i dalej do Holandii. Jest to inicjatywa kosztowana ze względu na poniesienie ogromnych nakładów inwestycyjnych zmieniających uwarunkowania geograficzne i rozbudowę licznych portów intermodalnych.

Należy pamiętać, że Chińczycy wzdłuż tras na Nowym Jedwabnym Szlaku są zainteresowani rozbudową specjalnych stref ekonomicznych, centrów naukowo-badawczych. Niewątpliwie sztuczna inteligencja, automatyzacja procesów produkcji, miniaturyzacja sprzętu wojskowego i

¹⁵ *Chiński projekt „Nowego Jedwabnego Szlaku”. Retoryka a rzeczywistość*, Raport Ośrodka Badań Azji Centrum Badań nad Bezpieczeństwem Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa 2017, str. 9.

wiele innych dziedzin technologiczno-informatycznych są przyszłością naszego świata i da strukturalną przewagę państwu, które posiada unikatową wiedzę i zdobędzie taką przewagę jak państwa zachodnie posiadające bombę atomową do 1949 roku lub tzw. *Sputnik Moment*. Prezydent Federacji Rosyjskiej Vladimir Putin wspomniał: „*ten kto będzie liderem w opracowywaniu sztucznej inteligencji będzie rządził światem, dlatego nie chciałbym, aby ktoś został monopolistą*”.

5. Opcja amerykańska

Państwa kształtują swoją przestrzeń bezpieczeństwa na swoim terytorium jak i zarówno na obszarach zewnętrznego zainteresowania, wpływów, odpowiedzialności czy nawet teatrów operacyjnych i wojennych¹⁶. Formowanie przestrzeni bezpieczeństwa, która pochodzi z konieczności kształtowania odpowiedniej polityki wewnętrznej. Celem polityki wewnętrznej jest natomiast dążenie do zrównoważonego ciągłego rozwoju gospodarczego. Aby państwo zachowało ciągłość (by przetrwało) musi prowadzić aktywną politykę zagraniczną.

Broń precyzyjnego rażenia dalekiego o dużej mocy uderzeniowej zasięgu dominuje we współczesnych konfliktach zbrojnych. Wraz z rozwojem technologicznym świat stał się „zminiaturyzowany”, co powoduje, że militarne cele uderzeń znajdują się w bliskiej odległości z głównymi ośrodkami ludności cywilnej oraz obszarów rdzeniowych kraju¹⁷. Obecnie w ramach koncepcji trzeciej fazy *Revolution in Military Affairs (RMA)*¹⁸, dzięki dronom i coraz większego wykorzystywania technologii w kosmosie oraz możliwości cybernetycznych rozwijana jest koncepcja „sił sieciowych”¹⁹ umożliwiająca pulsacyjną, taktyczną i ogniskową walkę na froncie wojennym charakteryzującą się wysoce manewrującymi jednostkami bojowymi korzystającymi ze świadomości sytuacyjnej w czasie

¹⁶ Z. Lach, *Kształtowanie przestrzeni bezpieczeństwa państwa w Strategia bezpieczeństwa narodowego*, J. Gryz [red.], Warszawa 2013, str. 318.

¹⁷ płk.prof.dr.hab. Z. Ściborek [red.], *Działania taktyczne wojsk lądowych*, Warszawa 2013, str.1.

¹⁸ Połączenie precyzyjnej amunicji, sieci radarów, skomputeryzowanego systemu komunikacji oraz sensorów dalekiego zasięgu (rozszerzających świadomość sytuacyjną w celu umożliwienia wojsku widzieć „poza horyzontem”) w jeden spójny system rozpoznawczo-uderzeniowy, za I. Miasnikow, *Wojna w Iraku - początek rewolucji militarnej. Armie najemne*, <https://historycznyambasador.com/2017/04/29/wojna-w-iraku-poczatek-rewolucji-militarnej-armie-najemne/>, dostęp 12 grudnia 2018.

¹⁹ Grup bojowych i pododdziałów o niewielkiej liczebności (do batalionu), ukompletowanych jednak z żołnierzy wysoce wyspecjalizowanych, posługujących się technologią cybernetyczną w kierowaniu środkami precyzyjnego rażenia.

rzeczywistym, co powoduje, że front nie jest ciągły i nieustannie zmienia się jego linia. Dominacja w powietrzu oraz precyzyjne rakiety uderzeniowe są kluczem do umożliwienia rozpoczęcia działań wojskom lądowym. Coraz większe znaczenie mają jednak czynniki wojny informacyjnej. Bez przewagi w tym aspekcie żaden kraj nie może liczyć się z potencjalnym zwycięstwem ponieważ społeczeństwo ma obecnie znaczący głos w wywieraniu wpływu na bieg wydarzeń wojennych, jest to tzw. *Network-Centric Warfare (NCW)*.

Amerykanie traktują Polskę jako instrument swojej globalnej gry w myśl koncepcji *Deterrence by Denial (Wymuszanie przez opóźnienie)* polegającej na wywieraniu wpływu na działania podejmowane przez potencjalnego przeciwnika. Koncepcja zakłada aby w kalkulacjach przeciwnika poniesione straty w trakcie potencjalnego konfliktu przewyższały jego ewentualne zyski. *Deterrence by Denail* ma jednak na celu zachowanie trwające *status quo* i nie zachęcać do jego zmiany poprzez rozwijanie własnych zdolności militarnych zniechęcających do podjęcia próby zajęcia terytorium lub zniszczeniem potencjału wojskowego strony, która jest w potencjalnej formie obronnej²⁰. Częścią tej strategii jest pozyskanie systemu *Patriot* wraz z systemem IBCS w Polsce. Amerykanie przez zwiększanie regionalnego wyścigu zbrojeń wzbudzają niepewność w Rosji i osłabiając ją przez zmuszanie do większych wydatków na zbrojenia przeznaczone na europejski front działań wojennych stosując dodatkowo sankcje konsekwentnie wprowadzane od 2014 roku. Amerykanie wspierają polskie inicjatywy gospodarcze w regionie jakim jest Trójmorze. Wynika to z amerykańskich kalkulacji geostrategicznych by oddalić możliwość współpracy rosyjsko-europejskiej przez wbicie klina w postaci Polski (i polskich inicjatyw w regionie). Dodatkowym argumentem wspierania Trójmorza jest dywersyfikacja energetycznego uzależnienia się od Rosji krajów europejskich, podczas gdy dzięki rewolucji łupkowej USA stały się jednym z największych eksporterów gazu (w formie LNG).

6. Podsumowanie

Należy pamiętać, że wobec słabnącej pozycji Stanów Zjednoczonych w Eurazji i rosnącej sile pretendenta do hegemonii – Chin – Amerykanie będą dążyli do negocjacji z Rosją ponad głowami średnich państw, by pozyskać ich do potencjalnego starcia z Chinami lub przychyłnej neutralności tak jak to zrobił duet Kissinger-Nixon w 1972 roku z pozyskaniem Chin przeciwko ZSRR. Przegrana wojna w Wietnamie pod względem strategicznym okazała się sukcesem dyplomatycznym pozyskując właśnie Chiny. Obecnie podobnie może być z Rosją. Nowy Sekretarz Obrony

²⁰ Maciej Marszałek, *Strategia bezpieczeństwa powietrznego Rzeczypospolitej Polskiej w Strategia bezpieczeństwa narodowego*, Jarosław Gryz [red.], Warszawa 2013, str. 220-221.

USA Patrick Shanahan jasno powiedział, że głównym wyzwaniem są Chiny. Powołując się na agencję Reuters miał on przekazać swoim współpracownikom „*While we're focused on ongoing operations, acting Secretary Shanahan told the team to remember China, China, China*”. Wobec „przegranego” Bliskiego Wschodu (wycyfywanie się z Bliskiego Wschodu tworząc tzw. *Pułapkę Kindlebergera*) Amerykanie mogą odnieść zwycięstwo pozyskując Rosję i tym samym blokując korytarze transportowe Nowego Jedwabnego Szlaku na całym perymetrze bezpieczeństwa Rosji, czyli *Bliskiej Zagranicy*. Obecna gra o równowagę na świecie będzie toczyć się dla Polski od 2019 roku, a dla świata w okolicach 2022-2024 roku, a jej finał bądź przyspieszenie ujrzymy około 2030 roku.

Polska leży w dogodnym miejscu zarówno dla interesów amerykańskich, jak i chińskich. Czas najwyższy podejmować asertywne decyzje i negocjacje grając najważniejszą kartą geostrategiczną jakie jest nasze położenie geograficzne. Nasze bezpieczeństwo jest zależne od NATO, w ostatnich latach zauważalny jest wzrost zaangażowania militarnego USA w Polsce w formie rotacyjnej obecności wojsk. Z drugiej strony mocno lobbują Chińczycy promując formułę „16+1”. Należy również pamiętać, że Polska posiada potencjał do zostanie liderem „zjednoczonej” Europy Środkowo-Wschodniej i wywierać znaczący wpływ na decyzje podejmowane w Brukseli. Fundamentem do pełnienia tej roli jest utworzenie silnego bloku współpracy opartego o Grupę Wyszehradzką. Globalna rywalizacja o charakterze eskalującym pomiędzy Chinami, a Stanami Zjednoczonymi może Polska dogodnie wykorzystać do obsługi własnych interesów narodowych i dynamicznego wzrostu gospodarczego, który polepszy jakość życia obywateli. Należy jednak pamiętać, że na gospodarkę trzeba zawsze spoglądać

z perspektywy dwóch lat²¹. Decyzje podjęte dzisiaj swoje pełne efekty będą widoczne z dwuletnim opóźnieniem lub nieco dłuższym. Dlatego też wybory parlamentarne w 2019 roku będą pełnić tak istotną rolę wobec dynamicznie zmieniającego się globalnego układu sił. Decyzje podjęte począwszy od 2019 roku nie będą jednak miały oddźwięku jedynie w następnej kadencji rządzącej, a przez kilka następnych dekad, co jest spowodowane zawirowaniem na arenie międzynarodowej.

Bibliografia

Bartosiak J., *Rzeczpospolita między lądem a morzem. O wojnie i pokoju*, Warszawa 2018

²¹ M. Belka, *PiS ma dużo szczęścia w gospodarce*, <https://www.rp.pl/Rozmowy-czwartkowe/301179932-Marek-Belka-PiS-ma-duzo-szczescia-w-gospodarce.html>, dostęp 8 grudnia 2018.

- Behrendt P., *Nowy Jedwabny Szlak – projekt polityczny*,
www.nowakonfederacja.pl
- CIA, *The World Factbook*, <https://www.cia.gov>
- Clinton H., *America's Pacific Century*, www.foreignpolicy.com
- Goure D., *The Measure of a Superpower: A Two Major Regional Contingency Military for the 21st Century*, Heritage Foundation
 Raport nr. 128
- Hillman J.E., *The Rise of China-Europe Railways*, <https://www.csis.org>
- Jakóbowski J., Popławski K., Kaczmarek M., *Kolejowy Nowy Jedwabny Szlak. Połączenia kolejowe UE–Chiny: Uwarunkowania, aktorzy, interesy*, Warszawa 2018
- KUKE, www.mapa.kuke.com.pl
- Lach Z., *Kształtowanie przestrzeni bezpieczeństwa państwa w Strategia bezpieczeństwa narodowego*, Jarosław Gryz [red.], Warszawa 2013
- Marek Belka, *PiS ma dużo szczęścia w gospodarce*, www.rp.pl
- Marszałek M., *Strategia bezpieczeństwa powietrznego Rzeczypospolitej Polskiej w Strategia bezpieczeństwa narodowego*, Jarosław Gryz [red.], Warszawa 2013
- Miasnikow I., *Budowa modelu potęgi Chin i surowcowy neokolonializm Afryki*, www.historycznyambasador.com
- Miasnikow I., *Wojna w Iraku - początek rewolucji militarnej. Armie najemne*, www.historycznyambasador.com
- Obama B., *Remarks By President Obama to the Australian Parliament*, www.obamawhitehouse.archives.gov
- Ośrodek Badań Azji Centrum Badań nad Bezpieczeństwem Akademii Sztuki Wojennej, *Chiński projekt „Nowego Jedwabnego Szlaku”. Retoryka a rzeczywistość*, Warszawa 2017
- plk. Ściborek Z. [red.], *Działania taktyczne wojsk lądowych*, Warszawa 2013
- Statista, www.statista.com
- Statystyki Banku Światowego, www.data.worldbank.org
- U.S. Department of Defense, *Sustaining U.S. Global Leadership: Strategic Priorities for 21st Century Defense*, January 2012
- UNCTAD, *Review of Maritime Transport 2018*

Streszczenie

Od 2018 roku Stany Zjednoczone podjęły walkę o prymat w systemie międzynarodowym z pretendencją do hegemonii – Chinami. Oba mocarstwa posiadają inne cele strategiczne ustanowienia ładu międzynarodowego i systemu bezpieczeństwa odpowiadającego ich interesom. Amerykanie jako mocarstwo morskie słabną w chwili gdy pojawiło się prawdziwie symetryczne wyzwanie jakim są Chiny z uzupełnieniem potencjału Federacji

Rosyjskiej. Rosja ekonomicznie i demograficznie nie może równać się Chinom ani Stanom Zjednoczonym. Jednakże potencjał militarny, geograficzne położenie, strefy wpływów i surowce energetyczne powodują, że Rosja nadal ma znaczący wpływ na arenie międzynarodowej. Będąc państwem *heartlandowym* łączy oba brzegi Eurazji. Europa Zachodnia posiada komplementarne interesy z Rosją, co stanowi ogromne wyzwanie dla Rzeczypospolitej. Położenie i geografia terytorium Polski sprawia, że jesteśmy liczącym się graczem w strategiach każdego mocarstwa. Posiadając dywidendę demograficzną Polska może stać się sworzniem geoeconomicznym. Będąc w strefie wpływów Stanów Zjednoczonych Polska odgrywać będzie przede wszystkim rolę militarnego gracza wywierającego wpływ na Rosję, w inicjatywach Chin Polska jest postrzegana jako ważny hub logistyczno-transportowy dla wymiany handlowej pomiędzy Europą a Chinami.

IMPACT OF THE GLOBAL GAME OF POWERS ON POLAND

Summary

Since 2018, the United States has taken a fight for a primacy in the international system with a pretender to hegemony - China. Both powers have different strategic goals to establish an international order and a security system corresponding to their interests. The Americans as a sea power are weakening at the moment when a truly symmetrical challenge is emerging which is China with supplementary potential of the Russian Federation. Russia, economically and demographically, can't be equal to China or the United States. However, the military potential, geographical location, influence zones and energy resources mean that Russia still has a significant influence on the international arena. Being a *heartland* state, it connects both sides of Eurasia. Western Europe has complementary interests with Russia, which is a huge challenge for Republic of Poland. The location and geography of the territory of Poland makes us a significant player in the strategies of each superpower. With a demographic dividend Poland can become a geoeconomic pivot. Being in the sphere of influence of the United States, Poland will play primarily the role of a military player affecting Russia. In China's initiatives Poland is perceived as an important logistics and transport hub for trade between Europe and China.